

AGRÁRTÖRTÉNETI FÜZETEK

23.

**50 ÉV A MEZŐGAZDASÁGBAN
Komár Pál visszaemlékezése**

**Lejegyezte:
PILISHEGYI JÓZSEF**

**Szarvas
2010**

AGRÁRTÖRTÉNETI FÜZETEK

23.

**50 ÉV A MEZŐGAZDASÁGBAN
Komár Pál visszaemlékezése**

Lejegyezte és Komár P. további közléseivel kiegészítette:
Dr. Pilishegyi József, nyugalmazott tanár

Sorozatszerkesztők:

Csengeri Erzsébet, főiskolai tanársegéd
Dr. Szitó János, nyugalmazott vízépítő mérnök

Lektorálta:

Dr. Bukovinszky László, nyugalmazott főiskolai tanár

Készült a Szarvasi Informatikai kft.-ben, 2009-ben rögzített hanganyag felhasználásával.

Kiadja:

A Szent István Egyetem Víz- és Környezetgazdálkodási Kara, Szarvas
és a
Tessedik Öreggazdász Egyesület, Szarvas

Felelős kiadó:

Dr Puskás János, dékán és dr. Köhler Mihály, elnök

A füzetek megjelenését támogatja a Szarvasi Agrár Zrt.

Nyomtatta a **DIGITÁLIS KALAMÁRIS**, Szarvason

Felelős vezető: Tatai László

Tisztelt Olvasó!

A nagy múltú intézmények sok olyan eseménnyel büszkélkedhetnek, amelyek önmagukban igazolják szükségességüket. A rövid múltra visszatekintők ezt fokozottan igyekeznek bizonyítani.

A szarvasi főiskola Tessedik Sámuel – 1780 és 1806 közötti munkájára építve – eszei utódjának vallja magát. Tessedik ezen rövid idő alatt olyan alapokat épített, amelyeket az utókor büszkén érezhet magáénak.

A 20-as évek polgárosodó Magyarországa lehetővé tette az új gyökerek talajba-ereszkedését. Intézményünk második megalapítása (1927) óta fokozatos fejlődés szolgálta a friss eszmék megjelenését. Ennek elterjesztése csak komoly erőfeszítések árán valósulhatott meg.

Az agrártörténeti füzetekkel nagy tapasztalattal rendelkező kollégákat kívántunk megszólaltatni, akik olyan speciális ismeretekkel és gondolatokkal rendelkeznek, amelyek csak az övék és kapcsolódnak az általunk vallott eszmékhez.

Ez az oka, hogy a kéziratokat eredeti formájukban nyújtjuk át az Olvasónak, vállalva ezzel az esetleges elmarasztalásokat.

Semmi esetre sem kívánunk igazságszótók lenni a fennálló szakmai érdekelletétek megjelenésében. Vállalkozásunk az eredetiséget hivatott támogatni.

Szolgálni kívánjuk a magyar agrártársadalmat a lassan feledésbe merülő történetek megmentésével és megjelentetésével.

Kívánjuk, hogy ezen rövid írások segítségre legyenek múltunk megismeréséhez, elfogadva, hogy „csak annak a nemzetnek van jövője, amely azt múltjára építi”.

Ennek szellemében ajánljuk füzetünket és várjuk cselekvő segítségüket.

Szarvas, 1998.

Dr. Ligetvári Ferenc
alapító szerkesztő

A második évtized küszöbén

Tíz éves a Tessedik Sámuel Főiskola Mezőgazdasági Víz- és Környezetgazdálkodási Kara Agrártörténeti Füzetek c. kiadványa.

A sorozat eddig kiadott 14 kötete az alapító szerkesztő által megfogalmazottak szellemében jelent meg, s gazdagította az olvasók általános és szakmai ismereteit.

A sorozat arculata az évek során bizonyos változáson ment át, így előtérbe kerültek a Kar jogelőd intézményeihez kötődő visszaemlékezések, ill. a kapcsolódó történéseket bemutató munkák. E belső átalakulások továbbra is arra szolgáltak, hogy múltunk olyan eseményeit is megismerjük, amelyek kevésbé tudottak, de megmentésük a végleges feledésbe merüléstől fontosnak tartható.

Ez az irányváltás összefüggésbe hozható a szarvasi agrárszakemberképzés 75, ill. 80 éves évfordulóival és ehhez kapcsolódóan a Tessedik Öreggazdász Egyesület megalakulásával.

Az Agrártörténeti Füzetek a 15. kötetrel folytatódóan a Kar és az Egyesület közös kiadásában jelennek meg, nem kizárólag, de tendenciájában erőteljesebben lehetőséget adva az intézményben korábban végzett, tapasztalt szakemberek, ill. volt tanárok szakmai életútja, vagy annak jelentős fejezetei bemutatására.

A munka minőségének, színvonalának további biztosítása, illetve finomítása érdekében a kötetek szakmai anyagai lektorált formában jelennek meg.

Az eddigiekben is sikeres sorozat folytatása reményeink szerint tovább fogja szolgálni a hazai gazdatársadalom, a volt szarvasi diákok, a mai hallgatók és a nagy múltú, már a kilencedik évtizedébe lépett intézmény érdekeit.

Szarvas, 2008. október

Dr. Bukovinszky László
a sorozat szerkesztője 2003–2007 között

TARTALOM

SZÜLEIMRŐL, GYERMEKKOROMRÓL.....	9
TANULMÁNYAIMRÓL ÉS MUNKÁM KEZDETÉRŐL	11
MUNKAHELYEIM, BEOSZTÁSAIM.....	18
Az Állami Gazdaságban (Rózsás, Örménykút)	18
A Szarvasi Dózsa Mezőgazdasági Termelőszövetkezetben	26
Az Örménykúti Felszabadulás Mezőgazdasági Szövetkezetben	28
Falugazdász időszakom	31
KÜLFÖLDI TANULMÁNYÚTJAIMRÓL	35
NÉHÁNY ITTHONI JELENSÉGRŐL	37
AZ 50 ÉVES OSZTÁLYTALÁLKOZÓRÓL	39
A SOROZAT EDDIG MEGJELENT KÖTETEI.....	41

SZÜLEIMRŐL, GYERMEKKOROMRÓL

Szarvason születtem 1941. január 14-én mínusz 20 °C hidegben. Családtagnak köszönhetem, hogy a nagy téli hideget átvészelttem. Nagypám a búbos kemencét naponta háromszor befűtötte, hogy túléljem a hideget.

Apám második házasságából születtem. Első felesége (Medvegy Mária: 1900-1938) mindössze 38 évet élt. Az első házasságból született bátyám, János (1925) és nővérem, Mária (1926).

Édesapám 1940-ben újra megnősült, feleségül vette Lestyan G. Juditot, az édesanyámat. Ebből a házasságból származom. Családunk nagy szeretetben, egyetértésben élt. Születésemkor testvéreim már nagyok voltak, bátyám a gazdasági tanintézet diákja volt.

Komár Pál portré

Tanyán laktunk, Szarvastól úgy 12 km-re. Szüleim 16 hold földön gazdálkodtak, még béreltek is ehhez. Voltak állataink: lovaink, teheneink, sertéseink, és természetesen mindenféle baromfi: tyúk, kacska, liba, pulyka. A tanya körül volt két kataszteri hold földünk, ez biztosította az állatok számára a legelőt, a szabadon járást. A szálas- és abraktakarmányokat a szántóterületeken természetűtük. A tanya mellett volt a zöldséges kertünk és a gyümölcsösünk, minden szükségést megtermeltünk magunknak.

A parasztember mindig arra törekedett, hogy az élelmiszert – a kenyérnek valót, a húst, a zöldségfélét, a tejtermékeket – megtermelje magának, sőt még ezekből a piacon értékesíteni is tudott. Mi is ezt tettük. A bátyám diákként egy fél holdas vegyes gyümölcsöst telepített a tanya mellé, aminek nagy hasznát vettük.

Édesapámat 1942-ben behívták katonának – már nem először. A szovjet frontra vitték, Ungvár, Lemberg és Munkács városokban teljesítette katonai szolgálatát leszereléséig. Ekkor már 43 éves volt. Szerencsésen hazakerült.

A háborús időszakhoz kapcsolódó élményem, hogy 1944 őszén felderítő repülőgépek szálltak el a tanyánk fölött nagyon alacsonyan. Én kint voltam az udvaron. Emlékezetem szerint piros-fehér-zöld volt a szárnyukra festve, tehát magyar gépek lehettek. A nagy zajra édesanyám rohant ki az épületből, kapott fel és rohant be velem a házba. Nem tudhatta, hogy mit akarnak a repülők.

Másik élményem, hogy 1944 novemberében orosz katonák jöttek a tanyaikra. Vacsorát kértek. Az orosz tiszt a térdére ültetett és azt mondta: „harosij málcsik” – saját hasonlókorú gyermekére gondolhatott. Nem tudom, hogy túlélte-e a háborút. Apám értette az orosz nyelvet, beszélt szlovákul, megértették egymást az orosz katonákkal. Nem is volt velük semmi probléma. Hamarosan azonban jöttek a románok, akik ekkor már az oroszok szövetségesei voltak. Ők nem voltak olyanok, mint az oroszok. Sok mindent követeltek. Három lóval jöttek, az istállóból elkötötték a 4 éves kedvenc lovunkat, – a másik hármát is biztosan így szerezték – a lószerszámokat is összeszedték és elvitték. Valami „kedves ismerős” mutathatta nekik az utat, aki tudta, hogy van lovunk.

A háború után nehéz évek következtek. Megtörtént a földosztás. Az uradalmi cselédek és a szegényparasztok földet kaptak. Bennünket ez nem érintett. Ami viszont komolyan érintett, az a beszolgáltatási rendszer bevezetése volt. Ez váltotta fel a korábbi adózást.

Minden gazdasági egységre kiszabták, hogy mennyit kell beadni egy adott terményből, baromfiból stb. Ezt teljesíteni kellett akkor is, ha nem volt megfelelő a termés. A sertésvágáshoz is engedélyt kellett kérni. Az első levágott sertés után 9 kg zsír volt a beszolgáltatás, a második után 15 kg, a harmadik után 21 kg. A harmadik disznónak ennyi zsírja nem volt, tehát az előző vágásokból megmaradt zsírból kellett kiegészíteni a beadási kötelezettséget. Ha valaki nem teljesítette nagyon súlyos büntetést kaphatott. Az úgynevezett „fekete” – azaz engedély nélküli – vágás szintén komoly következményekkel járt (börtön, kényszermunka-tábor stb.). Többéves kényszermunkára is ítélték az illetőt. Gyermekként is éreztem ezt a megnehezült paraszti sorsot, hiszen bennünket is érintett. Ekkor már iskolás voltam.

A 40-es évek végén, az 50-es évek elején teljesen megváltozott a tanyaik élet. A fiatalok menekültek a mezőgazdaságból, kőművesnek, bányásznak mentek. A nagy építkezések elszívták a munkaerőt, így sok falusiból, tanyaikból városiak lett. Az 1945-ben földhöz juttatottak sem tudtak mit kezdeni pár holdas birtokukkal, nem lehetett belőle megélni. Az 50-es évek elején pedig megkezdődött a termelőszövetkezeti csoportok (tszcs-k) erőszakos szervezése. Aki nem lépett be, arra egyre nagyobb beszolgáltatási kötelezettséget róttak ki. Apám is úgy döntött, hogy feladja az önálló gazdálkodást. A földeket felajánlotta az állami gazdaságnak, s 1952-től maga is az állami gazdaság dolgozója lett. Nyugdíjazásáig ott dolgozott. A tanya megmaradt, de csonkított területtel. Szüleim itt háztáji gazdálkodást folytattak.

TANULMÁNYAIMRÓL ÉS MUNKÁM KEZDETÉRŐL

Iskolai tanulmányaimat 1947 szeptemberében kezdtem. Nem a tanyasi iskolába jártam, nagyon messze volt a tanyánktól. Beköltöztem Szarvasra, volt ott házuk, s nagyapámtól jártam éveken keresztül az iskolába. Nagyapámnak nagyon sokat köszönhetek, de éppen úgy minden rokonomnak is. Ők biztosították a zavartalan tanulásomat. Az általános iskolát a III. számú iskolában (az Árvaházban – ma Fő téri Iskola) végeztem.

Ötödikes koromban beiratkoztam a „Micsurin” szakkörbe, ahol négy éven keresztül dr. Kaiser Imre¹, az akkori ÖRKI² kutatója volt az oktatónk. Nagyon jó szakkörünk volt.

1955-ben fejeztem be a nyolcadik osztályt. Mivel a mezőgazdasági iránt érdeklődtem, felvételemet kértem a Mezőgazdasági Technikumba. 1955 augusztusának végén közölték velem, hogy létszámfölötti vagyok, ezt nagyon sajnáltam. Szeptembertől a helyi ÁFÉSZ ipari tanulója lettem szakács szakmában. Három napig pucoltam az Árpád Szálló konyháján a krumplit. A gasztronómiai érzékem itt alakult ki. Ha ma bográcsban főzök – birkát, marhát, őzet – a munkahelyeimen nagyobb tételben főző mesterektől tanultam meg ezek elkészítését. Elsősorban a család számára hasznosítom eme tudásomat.

1955. szeptember 4-én dr. Dima András gyakorlatvezető tanár üzent, hogy jelentkezsek a Mezőgazdasági Technikum igazgatójánál. Ő közölte velem, hogy felvettek, mert egy beiratkozott tanuló nem jelentkezett. Így kerültem az ötödik napon a technikumba. Az iskola igazgatója dr. Vincze Ferenc volt, osztályfőnököm Szelényi László tanár úr. Mindkettőjüknek sokat köszönhetek. A következő évben, 1956-ban nagy tragédia érte a családomat. Meghalt édesanyám. Ekkor 15 éves voltam. Ezt követően csak édesapámra, nagyapámra, testvéreimre és keresztszüleimre számíthattam. Elsősorban nekik köszönhetem, hogy be tudtam fejezni a technikumot.

¹ Kaiser Imre (1924-2001), tudományos munkatárs az ÖRKI-ben, Szarvason, 1951 és 1955 között.

² A földművelésügyi miniszter 1950. szeptember 3-án kelt rendelkezése alapján létrejött Szarvason az Öntözési és Talajjavítási Kutató Intézet (ÖTKI). A kutatási feladatok bizonyos fokú átrendeződése következtében 1955-ben a neve Öntözési és Rizstermesztési Kutató Intézet (ÖRKI), majd 1971-től Öntözési Kutató Intézet (ÖKI). 2000. július 1-i hatállyal az Öntözési Kutatóintézet miniszteri rendelet (50/2000.(VIII.4.) FVM rend.) nyomán megszűnt és jogutódja a Haltenyésztési Kutató Intézettel történő összevonás során kialakított Halászati és Öntözési Kutatóintézet lett.

Elsősként egy nagy létszámú osztály tagja lettem, 45-en voltunk. Négy év múlva 29-en érettségiztünk.

A technikum nagyon jó légkörű iskola volt. Kiváló tanárok tanítottak. Jól összeforrott a tanári kar és a diáktársaság.

A négy osztály összlétszáma 120-130 fő lehetett. Mindenki ismert mindenkit. Minden tanárunk a javunkat akarta. Igaz, hogy diákként nem egészen így láttuk, de most már mindenkire szeretettel gondolunk vissza.

A Bolza Géza-féle kastély, itt volt a tantermünk harmadéves korunkban

Nem tartoztam a legjobb tanulók közé, általában közepes voltam. Különösen a matematikával voltak problémáim. Mezei József tanár úr figyelmeztetett, hogy nem fogok tudni érettségizni, ha nem járok „matematika edzésre”. Találtam egy jó „edzőt” dr. Pálos György gimnáziumi tanár személyében. Hozzá jártam ezután korrepetálásra. Három hónapos felkészítés után ötösre vizsgáztam a tárgyból. Végül is négyesre érettségiztem.

Az elméleti oktatás mellett a gyakorlati képzés is nagyon fontos volt a technikumban. A hat tanítási napból az egyik (hetenként) gyakorlati nap volt minden tanévben. Akkor nem volt még szabad szombat. A gyakorlati napokon tanáraink minden olyan műveletet megismertettek velünk, amit a végzés után alkalmaznunk kell majd a mezőgazdasági termelésben. A nagyon jól felkészült tanárainknak és bikazuji oktatóinknak köszönhetően mindent megtanultunk, hogy jó mezőgazdasági szakember legyen belőlünk.

Itt szeretném megemlíteni Fehér Mihály gyakorlatvezető tanár urat, Ba-

logh Mihály tanüzem vezetőt és szakmai utódját, Almási Tibort. Mindhár-
muktól nagyon sokat tanultunk. Tisztességet, emberséget, becsületességet és
szakmát. Szinte saját gyermeküknek tekintettek bennünket. Nagyon jól
tudták, hogy a végzés után magunknak kell megoldanunk a feladatokat, sok
gonddal, problémával kell majd megbirkóznunk.

Tanulmányi kirándulás Szolnokon 1958-ban

Az érettségi után a harmadik napon a Szarvasi Állami Gazdaság rózsási
kerületébe kerültem gyakornokként. Ezt követően három napon keresztül
Hrabovszki Mihály növénytermesztési agronómussal úttalan utakon moto-
roztunk egy 250 cm³-es CSEPEL motorkerékpárral.

Bemutatta nekem a határt, a táblákat, a gazdaság területét. Ez nem volt
egyszerű, mivel ekkor még voltak magángazdaságok is, meg tsz-ek (mező-
gazdasági termelészövetkezetek) által használt területek. A földrendezés és
táblásítás a következő év őszén kezdődött. Az Állami Gazdaság dolgozó-
inak egy része is átkerült a tsz-hez – mivel volt földjük, s ezért be kellett
lépniük a termelészövetkezetbe. Nem dolgozhattak tovább az állami gazda-
ságban.

Gyakornoki évem alatt az 50 fős lánycsapat munkáját irányítottam, va-
lamint 50-60 fő alkalmi munkását, köztük a 16 éven felüli diákokét. Ezeken
kívül feladataim közé tartozott a borsó vetőmag termesztése, nyüvése, be-
szállítása és cséplése – ez kb. három hetet vett igénybe. Majd a rizs gyomlá-
lás és a kukorica gazoló-kapálás irányítása következett. Közben első naptól

kezdve a 12 lófogat napi munkáját is irányítottam. A kocsisok teljesítménybérezésben dolgoztak, a végzett munkára vonatkozó igazolásokat be kellett gyűjteni ahhoz, hogy a havi bérelszámolás megtörténhessen.

1960 őszén sok csapadék hullott, az őszi vetésekről kézi erővel kellett levezetni a vizet. A vízügy kezelésében lévő csatornákat rendszeresen gépi és kézi erővel üzemképes állapotban tartották, a megrongálódott műtárgyakat kijavították. Rózsáson ekkor kb. 300 ha rizstelep volt. A pihentetett rizstelepeken takarmánynövényeket termesztettünk.

A gyakornoki évem alatt 3 hónapra kikerültem a sertéstelepre, ahol a tenyésztés és takarmányozás rejtelmébe nyertem betekintést Frankó Pál telepezető és dr. Domán Imre állatorvos segítségével. Az itt szerzett ismereteimet később is nagyon jól hasznosítottam.

Gyakornokoskodásom idején – 1960 szeptemberével – megkezdődött az érettségire épülő felsőfokú technikai képzés a gazdasági tanintézetben. Dr. Vincze Ferenc igazgató úr és Szelényi László tanár úr is felhívta a figyelmemet, hogy – mivel technikai érettségivel rendelkezem – beiratkozhatok a felsőfokú technikum nappali tagozatára, még ösztöndíjat is kaphatok. Ezt a lehetőséget nem hagyhattam ki, s 1961-1963 között elvégeztem a két éves iskolát, ahol öntözéses növénytermesztő szaktechnikusi oklevelet szereztem.

Sárgulás 1963-ban. Az első hintó kocsisa voltam

Végzettségemet munkám során nagyon jól tudtam hasznosítani, mivel öntözési agronómusként is dolgoztam.

A hatvanas években ugyanis már sok öntözőberendezést hoztak be az országba Nyugat-Európából is, s az Állami Gazdaságba is jutott belőlük. Német, olasz, holland, francia öntöző gépeket üzemeltettünk minden kerületben: Rózsáson, Örménykúton, Kákán. Ezek a gépek világszínvonalúak voltak. A korábban használt berendezések amortizálódtak, munkaerő-igényesek voltak, leselejtezésre kerültek.

Az öntözés további fejlesztése az Állami Gazdaságban 1961-től különösen erőteljes volt. Új esőztető berendezések beszerzése történt, a kapás növények öntözésére a barázdás öntözési módot, az őszyepék öntözésére az árasztásos módszert alkalmazták jelentős területen. Mindez a biztonságosabb termelés érdekében történt, ami az aszályosabb évek eredményeivel be is igazolódott.

Öntözésre nagyjából ott rendezkedett be a gazdaság, ahol belvízcsatornák voltak, hiszen így azokat kettős módon lehetett hasznosítani.

Az 1964-es esztendő koratavasztól aszályos volt, a téli csapadék is kevésnek bizonyult, ezért április elején elkezdtük az őszi búza öntözését 30-40 mm vízáddal.

Betakarításkor a 20 aranykoronás földeken öntözve 6 t/ha átlagtermést értünk el, míg a 40 aranykoronás földeken öntözés nélkül 3,5 t/ha hozam adódott. Tudni kell még, hogy Örménykúton őszi búza vetőmag előállítás és feldolgozást is folytattunk. Az öntözés hatására a termelt vetőmag használati értéke is kifogástalan volt, a szemek teltebbek lettek.

Az öntözött területen takarmánytermelés is történt. Jelentős területet foglalt el a lucerna, amit a kaszálások után hordozható esőztető berendezésekkel meg kellett öntözni 50-60 mm víznormával. Ebben az esztendőben ötször kaszáltuk itt a lucernát, míg az öntözetlen területen mindössze háromszori kaszálás történt. Természetesen a széna tömege is jelentősen több volt hektáronként az öntözött terület javára. Az őszyep öntözését szakaszos legeltetéssel párosítva oldottuk meg, így két gulyának (500 db növendék) biztosított takarmányt Szt. György naptól Szt. Mihály napjáig.

Az Örménykúti kerület öntözővíz igénye jelentős volt, hiszen 800 ha területet öntözött. Az öntözővíz szolgáltatója a Vízgazdálkodási Társulat volt, az ő hosszú csatornarendszerükön jutott az éltető víz hozzánk a Hármaskörös Fazekas-zugi átemelőtől Rózsáson keresztül a HAKI³ Horvát-pusztai

³ 1974 végén megjelenő rendelettel az intézmény kutatóintézeti rangot kapott, s 1975. január 1-től Haltenyésztési Kutató Intézet néven működött Szarvason. 2000. július 1-i hatállyal Halászati és Öntözési Kutatóintézet lett.

átemelése után, a Petőfi Tsz-t is érintve a Décsi laposra, ahol a kerület öntözéses gazdálkodást folytatott.

Előfordult, hogy a hosszú szállítási szakaszon nem csak legális vízvételzés történt, így nekünk, a sor végén levőnek már nem jutott, vagy csak kevés. Ebből adódóan heves viták is adódtak a vízfogyasztók között.

Egy megtörtént esetet elevenítek fel, amikor a sok telefonbeszélgetés után sem történt egyetértés a Rózsási kerületvezető (Puskás Antal) és az Örménykúti kerületvezető (Gajdács András) között. Puskás A. átjött Örménykútra, és a Tóniszállási legelőn, az I. sz. kútnál találkozott Gajdács A. kerületvezetővel. A közel egy órás beszélgetés és heves vita után Puskás Antal kijelentette, hogy Örménykutat sivataggá teszi. Erre Gajdács András, aki köztudottan békés természetű volt, és csak pap jelenlétében is mondható csúnyát beszélt, teljesen kikelt magából. Kis híján tettelegesséig fajult a „csúcstalálkozó”. Az, hogy ez nem következett be már eddig, talán a jelen lévő, de be nem avatkozó párttitkárnak köszönhető. De hirtelen történt valami. Talán az égiek unták el a halandók földi torzsalkodását, mert hirtelen megdörrent az ég, hatalmas villámlás és csattanás után kettévált a kútágas. Bele csapott a villám. Mindenki megdöbbsent, majd megszólalt a párttitkár „Jaj Istenem! – Elvtársak ne veszekedjünk!” Nos, ezzel csak a veszekedésnek lett vége.

A 70-es években még nagyobb változás történt az öntözés műszaki fejlesztése területén. Az évtized elején alakultak meg a termelési rendszerek, az IKR⁴ Bábolnán, a KITE⁵ Nádudvaron stb., s ez lehetővé tette a legkorszerűbb gépek beszerzését. Az öntözőtelepek 400-600 ha terület öntözésére lettek beállítva önjáró LINEAR berendezésekkel⁶. Ezek már az „álm” kategóriájába tartoztak. Az alattuk termelt növények: vetőmagvak, napraforgó, szója, zöldborsó, cukorrépa stb. terméshozamai jelentősen javultak, sőt megduplázódtak. Szarvas, Csabacsüd, Örménykút határaitban a hetvenes években 12 önjáró öntözőberendezés működött. Ahol nem volt lehetőség

⁴ A Bábolnai Állami Gazdaságban 1973-ban szervezett iparszerű kukoricatermesztési rendszer (CPS= Corn Production System) honosított nevében őrizve az iparszerű kukoricatermesztési rendszer gondolatát, az IKR nevet azóta is megtartotta.

⁵ 1972-ben Kukorica és Iparművelés Termelési Együttműködés névvel, a kukorica- és a cukorrépa-termelés fejlesztésére alakult Nádudvaron, amelyet néhány éven belül az összes kultúrára kiterjesztett.

⁶ Szakaszonként járó szerkezetre épített, alátámasztásokkal ellátott, rendszerint több száz méter hosszú öntöző csővezeték, amely egyenletes sebességgel haladva, egyenes vonalú pályán mentén adagolja az öntözővizet.

ilyen jellegű fejlesztésre, ott a csévélnélhető öntözőberendezéseket⁷ használtuk. A korszerű – világszínvonalú – gépekkel annyi vizet tudtunk kijuttatni a területre, amennyit a talaj és a növény igényelt. Ezekben az években munkavégzés mellett tanultam, levelező tagozaton elvégeztem a Mezőgazdasági Főiskolai Kart és üzemmérnöki diplomát szereztem Szarvason. Tanulmányaimat végül 1972-ben fejeztem be.

Közben – 1966-ban – megnősültem, feleségem neve Bagyin Erzsébet. Örménykúton laktunk szolgálati lakásban. Fiam 1970-ben, lányunk 1972-ben született. Ezt követően beköltöztünk Szarvasra, a Zalka utcába, saját házukba. Azóta is ott lakunk.

A fiam megnősült, a lányom férjhez ment. Fiamék Szarvason laknak, itt van egy 12 éves lány- és egy 9 éves fiúnokám. Mindketten a szlovák iskolában tanulnak.

Lányomék vidéken élnek, nekik két fiúgyermekük van, az idősebb 9 éves, a kisebb 5 éves. Feleséggel négy unoka boldog nagyszülei vagyunk.

⁷ A járvaüzemelő csévélnélhető tömlős berendezések vízadagoló eleme egy-két nagyhatóságú szórófej, vagy több vízadagoló elemmel ellátott konzol. Öntözés közben a tömlő folyamatosan, vagy szakaszosan csévélődik fel egy dobra.

MUNKAHELYEIM, BEOSZTÁSAIM

Az Állami Gazdaságban (Rózsás, Örménykút)

Ahogy már említettem, a technikum elvégzése után – 1959. június 24-től a Szarvasi Állami Gazdaság rózsási kerületében kezdtem dolgozni gyakornokként.

Néhány hónapig beosztott gyakornok voltam, majd brigádvezető, növénytermesztési agronómus. A napi munkaidő, a hatnapos munkahét a rendszeres napi hazajárást nem tette lehetővé, így munkásszálláson laktam. A kerület állattenyésztőjével kerültem egy szobába. Az üzemi konyhán étkeztünk. Az egész olyan volt, mint egy kollégium. Csak szombat délután tudtam hazajönni, hétfőn reggel 5 órára pedig már a munkahelyemen kellett lenni. Ez az állapot 1961. augusztus végéig tartott, mivel szeptembertől a felsőfokú technikum nappali tagozatos hallgatója lettem.

A felsőfokú technikum elvégzése után – 1963. szeptember 10-től – az Állami Gazdaság örménykúti kerületébe helyeztek. Itt ismét gyakornoki beosztásba kerültem, ami bántott, mert lefokoztak, elvégre már voltam gyakornok. Lényegében a felsőfokú végzettség megszerzése után visszasoroltak, mintha csak akkor kezdeném a szakmát. Ez az időszak félévig tartott, félév múlva a főagronómus kinevezett öntözési agronómusnak. Ennek már nagyon örültem, mert végzettségemnek megfelelő munkakör volt és fizetésben sem volt mindegy. Örménykúton is munkásszálláson laktam, de már egyedül egy szobában. 1965-ben kaptam egy másfél szobás szolgálati lakást, ahol nősülésem után egészen a 70-es évek elejéig laktunk.

Már gyakornokként is komoly feladatokat kaptam. Hiszen olyan időszakban kerültem a gazdaságba, amikor az őszi betakarítási munkák kezdődtek. Ekkor még nagyon sok munkát jelentett a kukorica betakarítása, mivel kézi erővel törték a kukoricát, ami azt jelentette, hogy a kukorica táblákban 500-600 ember dolgozott, akiknek a munkáját irányítani, szervezni kellett. Az én feladatomból az volt, hogy a letört kukoricát lófogatokkal, traktorokkal, autókkal beszállítsam. Ez nagyon pontos szervezőmunkát igényelt.

Kaptam egy szolgálati járművet, „Pannikának”⁸ hívták, nagyon rossz motorkerékpár volt, állandóan lerobbant. Ezért néhány nap múlva kértem a

⁸ Hazánkban a Panni nevű robogót 1953-tól gyártották 48 cm³ henger térfogattal. Kézi indítókkal lehetett berántani, a lámpafej burkolatba sebességjelző került, benzintartálya 5,7 literes volt. Végsebessége 45-50 km/h volt.

kerületvezetőt, Gajdács Andrást, hogy valami más járművet adjanak a számomra, mert ezzel a „pannikával” nem tudom a feladataimat ellátni. Ekkor kaptam egy lovat, ez a „jármű” már nem dőglött be. Az egész őszt végiglovagoltam. Ezt a kancát nagyon megszerettem. Két hónap idomítás után, ha elengedtem, jött utánam, a zsebemben kereste a kockacukrot. Ezért én cukor nélkül ittam a kávé, hogy legyen nálam mindig csemege a lónak. A hátaslovam sárga színű, almás beütésű, négy lábra kesely volt, nyereg alatt és kordéban is jól használható. Az éles hangot, zenét, pohárcsörömpölést nehezen viselte, a „Kereszturszky-féle” italbolt előtt nem volt hajlandó várakozni. Nem is jártam én oda.

Az egyik sárgulási felvonuláson kettes fogatban volt párjával. A nagy dübörgés, zenező, egyéb zajok miatt kitört a kocsisorból. A hajtó Dolozin Szergej volt, aki jobbnak látta a Damjanich utcára való letérést. Mindkét ló annyira feldoppingolta magát, hogy 27 perc alatt értek ki a mezőberényi úton Örménykútra, az istállójukba. Sajnos a párja patairha gyulladást kapott, két évig kezeltük, végül a pályafutását kényszerűen fejezte be.

A lovakról még annyit, hogy amikor az örménykúti kerületben dolgoztam a lótenyésztés már leszálló ágban volt. A Nónius fajta jó tulajdonságait csökkenő kancalétszám mellett próbáltuk fenntartani. Mezőhegyesről kértünk egy arab telivér mént, vele a kancákat befedeztettük, és így nyertünk élénk tekintetű, izmos, igás- és kocsilónak megfelelő egyedeket, kiváló pataszerkezettel. Aztán a lótenyésztés teljesen abbamaradt. Nem volt rájuk szükség többé a mezőgazdaságban. Sportlovakkal nem foglalkoztunk.

Örménykút korábban önálló állami gazdaság volt. A 60-as években történt összevonást követően lett az ÖRKI mezőgazdasági üzemeinek, majd egy későbbi átszervezés után a Szarvasi Állami Tangazdaság (SZÁT) egyik kerülete.

Kiváló szakembereket ismertem meg itt akkor. Külön kiemelném Nicsovics Györgyöt és a kerületvezető Gajdács Andrást. A kezük nyoma mindenütt látható volt. Jelentős szerepük volt abban, hogy mind a növénytermesztésben, mind az állattenyésztésben kiemelkedő eredményeket értünk el. A tejtermelés növelése érdekében végrehajtottunk egy fajta-átalakító keresztezést (magyartarka × holsteinfritz⁹), ennek révén F1-es¹⁰ állományt nyertünk. Ennek következtében jelentősen nőtt a tejhozam. Amíg 1963-ban 2300 liter volt az egy tehénre jutó éves átlag, három évvel később már 3100 liter. Ezzel Békés megyében a második legjobb eredményt értük el. A ma-

⁹ A frízlandi és holstein-vesztfáliai területről az észak-amerikai kontinensre bevitt állományokat „holstein-fríz” elnevezéssel illették és tartották nyilván.

¹⁰ Két különböző génállományú egyed keresztezéséből származó első utódnemzedék.

gasabb szintű tejtermelés, a hízó marháknál és növendékeknél pedig a súlygyarapodás (napi 1 kg) elsősorban a kiváló minőségű takarmányoknak volt köszönhető. A szálastakarmányok beltartalmi értéke, a gyepszénák és a silótakarmányok kitűnő minősége biztosították a jó eredményeket. Nekünk, növénytermesztőknek az volt a feladatunk, hogy mindezt megtermeljük. A takarmányok beltartalmát az Öntözési Kutató Intézet laboratóriumában vizsgáltattuk meg.

A kerületben dolgozó elődeim: Nicsovics György és Gajdác András megmutatták, hogyan kell minőséget produkálni. A dolgozókat kedvezményekkel ösztönözték a technológiai folyamatok betartására és betartatására. Ezt a léggört örökölttem meg elődeimtől és próbáltam meg átadni az utámnak jövőkének, a fiatalabb generációnak. Aki a kezem alatt volt gyakornok, annak motoroznia és lovagolni kellett, nem tudtam elviselni, ha valaki ezeket a követelményeket nem fogadta el.

Számomra az egyik legnagyobb örömet az 1964-es év tavasza jelentette. Ekkor neveztek ki öntözési agronómusnak. Az év aszályosnak indult, nagyon sok feladatot kellett tehát megoldanom. Elsősorban megszerveztem az öntözést. Örménykúton elsősorban búza vetőmag-elállítással foglalkoztunk, a tavaszi aszály ennek nem kedvezett. Évente úgy 15 ezer hektárra elegendő vetőmagot termeltünk elit, elsőfokú és másodfokú vetőmagvak kerültek ki az üzemből. Nagyon jól lehetett ezeket értékesíteni. 1964-ben is az öntözés révén sikerült a terveket teljesíteni. Erre nagyon büszke voltam. A talajok tápanyag-fenntartásának, pótlásának problémáját – a magas állatszámnak köszönhetően – szerves trágyázással oldottuk meg. 5-6 évenként trágyáztuk a területeket, műtrágyát kiegészítőként használtunk.

A tápanyag-visszapótlás tudományos biztosítása érdekében nagyon jó volt a kapcsolatunk az Öntözési Kutató Intézettel. Laboratóriumaiban a kutatók végezték el a szükséges vizsgálatokat, s jelezték, ha valahol gond volt. Ők biztosították azokat az adatokat, amelyek szükségesek voltak az agronómia számára a vetések optimális megszervezéséhez.

Az évek során mindig bizalommal fordulhattam az ÖKI kutatóihoz. Üzemünkben próbáltuk ki az általuk nemesített új fajtákat, kutatási eredményeik a gazdálkodásban támpontul szolgáltak. A rizstermesztés területén dr. Lajtos János és Simonné dr. Kiss Ibolya fajtáit termeltük. Gabonatermesztésben dr. Posgay Elemértől és dr. Németh Sándortól kaptam nagyon jó termesztési tanácsokat a vetőmag- és műtrágya-felhasználás kérdésében.

Lucernából dr. Tóth Sándorné és dr. Kovács Gábor fajtáit termesztettük, míg a kukorica és a silókukorica előállításához dr. Kovács Gáborné biztosította a vetőmagot. Fűmagtermesztésben dr. Grúber Ferenc, majd szakmai utódja dr. Janovszky János segítettek, szorgalmazták a legelők

felújítását. Üzemszervezés területén dr. Szőke Molnár Lajos adott hasznos tanácsokat.

A Galambosi rizskísérleti telepen, 1972-ben

Balról: Komár Pál, Szirony György, Lendvay Sándor, Simonné dr. Kiss Ibolya, E. Tóth Ferenc, Giricz Pál, Komár János, Kovács Pál

Az öntözés technikai kérdéseivel összefüggésben mindig számíthattam dr. Marjai Gyula és munkatársai véleményére, a gyakorlatban nagyon jól tudtam hasznosítani ezeket. Itt említem meg a Haltenyésztési Kutató Intézetben dolgozó Litauszky testvéreket, Istvánt és Jankét, akiknek nagy gyakorlatuk volt a rizs termesztésében. János bátyám tanácsaira, segítségére is mindig számíthattam. Mindannyiuk önzetlen támogatását most is megköszönöm.

Örménykútnak egy sertéstelepet kellett ellátnia takarmánnyal. Ehhez termeltük a kukoricát, amely minden évben sok kézimunkát igényelt. A kézzel törést csak a 60-as évek vége felé tudtuk felváltani csőtörők alkalmazásával. A törés után góréztuk a csöveket, ezekben megszáradt, ezután lehetett morzsolni. Ezután a darálóba szállítottuk. Innen került a rózsási sertéstelepre takarmányként. Nálunk, a területben nem volt sertés, de nagy szarvasmarha-állománnyal rendelkezünk. 200-240-es istállóink voltak, növényekből és hízó marhából is. Az itt tartott állatoknak szintén biztosítottuk a takarmányt. Az állattenyésztésben, tejtermelésben elért jó eredmények az ott dolgozók áldozatos munkájának is köszönhetők. A gazdaság megalaku-

lásától kezdve ott dolgozott a Hanó-család, a Szlovák és Molnár-család. Onnan mentek nyugdíjba. Rajtuk kívül még sok nevet említhetnék.

A szakmámhoz kapcsolódó feladatokon kívül egyéb munkákat is elláttam. Ilyen volt pl. a fásítás, amit 1965-ben végeztünk. Olyan jól sikerült, hogy az Országos Erdészeti Főigazgatóság dicsérő oklevéllel jutalmazott. 1970-ben az árvíz elleni küzdelemben végzett munkámért megkaptam az árvízvédelemért érmet, 1973-ban pedig miniszteri dicséretben részesültem.

A kitüntetéseknek az ember általában örülni szokott, mert ezzel elismerik a munkáját.

Az öntözés metodikáján is változtattunk ebben az időszakban. A kukorica barázdas öntözését szarvasi diákokkal végeztettem a nyári időszakban (júliusban, augusztusban). Nekünk is jó volt ez a megoldás – nem kötött le üzemi munkaerőt, a diákok meg kerestek egy kis pénzt.

Az öntözéses kukorica-termesztést a 60-as évek végén abbahagytuk. Áttértünk a rizs termesztésére.

1968-ban – egy márciusi napon – az Állami Gazdaság igazgatója, Nagy József kijött Örménykútra, és azt mondta, hogy egy hónap múlva itt rizstelepek lesznek, és el lesz vetve a rizs. Én ezt kételkedve fogadtam, mert volt fogalmam arról, hogy miből áll egy rizstelep kialakítása. Terepet kell hozzá rendezni, gátakat építeni, lecsapoló rendszert kialakítani, műtárgyakat beépíteni. Az egy hónapot nagyon kevésnek tartottam a megvalósításra. Azonban olyan gépi kapacitást küldtek, hogy Szent György napja után, május 1. körül el tudtuk vetni a rizst. Simonné dr. Kiss Ibolya és dr. Lajtós János rizsfajtái így kerültek Örménykútra. A rendszerváltással a rizs termesztése itt megszűnt.

A volt rizstelepeken most már takarmányt termelnek a szarvasmarha-állomány számára. A tejet a MOZARELLA kft. használja fel a sajtüzemben. Más lett a világ.

A szép időszakok mellett voltak nehéz korszakaink is az örménykúti kerületben. Ilyen volt pl., amikor az őszi esőzések miatt a kukorica betakarítását nem tudtuk kézi erővel megoldani. Megpróbáltuk saját kombájnjainkkal a betakarítást, de az SZK-3 kombájnok sorban elakadtak a sárban. Ekkor a Dózsa TSZ-től vettünk bérbe két John Deer kombájnt. Ezekkel sikerült a betakarítás. Nagyon nagy volt a teljesítményük, naponta 20-22 vagonnyi (200-220 tonna) termést tudtak – minimális veszteséggel – levágni. Ekkor kerültem kapcsolatba a Dózsa TSZ-el és fejeződött be állami gazdasági tevékenységem.

Országos Erdészeti Főigazgatóság dicsérő oklevele (1966)

Árvízvédelemért (1970)

MEZŐGAZDASÁGI ÉS ÉLELMÉZÉSÜGYI MINISZTERIUM

20.400/1973

KOMÁR PÁL

EREDMÉNYES JÓ MUNKÁJA ELISMERÉSÉÜL

DICSÉRET BEN

RÉSZESÍTEM

Budapest, 1973. március 24.

Miniszteri dicséret 1973-ban

A Szarvasi Dózsa Mezőgazdasági Termelőszövetkezetben

1975. január 1-től új munkahelyem a Szarvasi Dózsa Mezőgazdasági Termelőszövetkezet lett. Növénytermesztési ágazatvezető lettem. Fél év múlva megbízott főagronómusként dolgoztam. A Tsz 1973-ban belépett a KITE termelési rendszerébe, ez lehetővé tette a legkorszerűbb erő- és munkagépek, gabonakombájnok és szállítójárművek beszerzését. A vásárlásokhoz hitelt kellett felvenni. A szövetkezet elnökének, Kovács Péternek, és főkönyvelőjének Stafira Sándornak köszönhetően a beruházások megvalósultak. Az én munkám lényegesen könnyebb lett.

A John Deer traktorral üzemeltetett Becker sorvetőgép (12 soros) munkája – vetőmag tőtávolság, vetés mélység – a traktoros fülkében folyamatosan ellenőrizhető volt. A vetéssel egy menetben a tápanyag és talajfertőtlenítő szer is kijuttatható volt.

A Dózsa Tsz irodájában

A termények tisztítására és szárítására 1976-ban szárítót építettünk a Tánicsics Tsz-el közösen. Gabonatórolókat is létesítettünk. Az állatállomány számára itt tároltuk a szemes takarmányokat. A termesztett ipari növények közül a napraforgó volt a legjelentősebb, az átlagosan 22 aranykoronás földeken 3 tonna hektáronkénti terméseket takarítottunk be.

A növénytermesztés mellett az állattenyésztés is jelentős volt a Tsz-ben.

220 fejőstehénnel és annak szaporulatával rendelkezünk. A fejlesztést a magyartarka állomány keresztezésével és Holstein-Friz tiszta vérben tenyésztett vemhes üsző állomány vásárlásával oldottuk meg. 1976-ban hozzákezdünk egy 624 férőhelyes intenzív tehenészeti telep építéséhez. Az építkezést a TSz saját 50 fős építőbrigádja végezte, valamint a tagság önkéntes munkával járult hozzá megvalósításához. Aki annak idején dolgozó tagja volt a TSz-nek, pár téglája be van építve a tehenészeti telepbe. Külön ki kell emelnem Kocsondi Mihály főállattenyésztő munkáját, kollégámét, aki éjt nappallá téve végezte feladatát, fáradságot nem ismerve.

*Gabonaszemek víztartalmának vizsgálata aratás előtt
Balról: Komár Pál, Kocsondi Mihály, Kovács Péter és Kondacs Pál (szlovák újságíró)*

A telep megépítésével, a tehénállomány és a szükséges berendezések beszerzésével egy igazi nagyüzemi tehenészet – tejtermelő központ – jött létre Szarvason.

Az állatállomány megnövekedése jelentősen növelte a takarmány-szükségletet is. A takarmánytermesztés érdekében beállítottunk egy LINEAR öntöző berendezést. Ez a középhalmi általános iskolától a Határ útig biztosította a szükséges vízmennyiséget az alatta termelt növények számára. Két és fél km hosszúságban és 1,6 km szélességben öntözött a

berendezés több száz hektáros területen. Itt ipari növényeket is termeltünk.

Az üzem nagyságrendje azonban még így sem tette lehetővé, hogy teljes egészében megtermeljük a tápgyártáshoz szükséges kukoricát. Vásárlással pótoltuk a hiányt. Ezen kívül jelentős mennyiségű cukorgyári mellékterméket is vásároltunk. Ezáltal biztosítottuk egyrészt saját termeléstől másrészt vásárlásból a szükséges takarmányt.

A Dózsa TSz-ben 1980-ig dolgoztam. Ekkor újabb változás következett be életemben.

Az Örménykúti Felszabadulás Mezőgazdasági Szövetkezetben

A sors úgy hozta, hogy 1980-ban megpályáztam az Örménykúti Felszabadulás Mezőgazdasági Termelőszövetkezet elnöki pozícióját. A Felszabadulás TSz, két örménykúti szövetkezetnek, a Békének és a Petőfinek az egyesülésével jött létre 1975 márciusában. A két egyesült TSz között voltak bizonyos ellentétek, ezek kiegyenlítése, megszüntetése az elődömnök nem sikerült, de nekem sem teljes egészében. A Felszabadulás közgyűlése 1980 augusztusában elfogadta pályázatomat és megválasztottak elnöknek.

A TSz-ben két üzemegység működött, a köztük lévő távolság mintegy 10 km volt. Ez azt jelentette, hogy a dolgozók szállítására 3 db autóbuszra volt szükség reggel és este. Ehhez még tudni kell azt is, hogy Örménykút határa valamikor Szarvashoz tartozott, sok tsz-tagnak a városban volt a családi háza. A korábban tanyán lakók többsége is beköltözött Szarvasra. Gondoskodni kellett ezen dolgozók szállításáról is. A szállítások megszervezése, lebonyolítása, a járművek biztosítása nagyon komoly kiadást jelentett a szövetkezetnek.

Elnökké való megválasztásomat követően beléptünk a KITE termelési rendszerébe. Ez a körülmény lehetővé tette számunkra is a legkorszerűbb gépek megvásárlását, mint ahogyan korábban a Dózsa TSZ-ben történt. Ezekkel még most is dolgoznak volt munkatársaim.

Új beruházásokat kezdtünk és valósítottunk meg. Többek között létrehoztunk egy korszerű gépüzemet a falu szélén. A helyben lakó dolgozók most már kerékpárral tudtak közlekedni. Modernizáltuk a szakosított sertés-telepet. Bővítettük a kocaszállást, a járatókat korszerűsítettük. Ezáltal az egy kocára jutó élettartam meghosszabbodott, nem koptak el a kocák körmei, mint korábban. Nem álltak állandóan betonon, csak abban az időszakban, amikor a malacokat nevelték. Ez a beruházás sokat javított a gazdálkodásunkon.

A másik feladat volt a hizlalda megépítése. Ehhez megvoltak a szükséges szakembereink. Szövetkezetünknek volt építő ágazata, még bérmunkát

is vállaltunk, lakások építését is. Aszfaltozó részlegünk is volt. A hizlalda határidőre elkészült. Évente több ezer sertést tudtunk ezután értékesíteni.

Az örménykútiak örültek annak, hogy helyben dolgozhattak, de a bérek nem voltak magasak, ezért a háztáji gazdálkodásra is nagy hangsúlyt fektettünk. Amíg az Állami Gazdaságban dolgozók csak a maguk számára tarthattak egy-két disznót, hízót, a szövetkezetben ennél nagyobb lehetőségeket biztosítottunk.

Nem volt ritka, hogy tagjaink a háztáji gazdaságokban 20-30 hízót neveltek, ezzel egészítve ki a szövetkezetből származó jövedelmüket. A háztáji gazdaságokban sok olyan munkaigényes kultúrával is foglalkoztak – pl. seprúcirok, hibridkukorica, gyógynövények stb., amelyek jelentős többletbevételt hoztak a családoknak. A „közösből” évente átlagosan úgy tízezer sertést értékesítettünk, a háztájiból kb. ugyanennyi került a piacra. A tagság jövedelme ezáltal megfelelően biztosítva volt.

Az árunövények termelési biztonsága érdekében 1986-ban vásároltunk egy kétkarú LINEAR öntözőberendezést, a következő évben pedig egy félkarút. Az öntözött területeken a kukorica, napraforgó, cukorrépa termés-átlaga 30 százalékkal is több volt a nem öntözött területek hozamához viszonyítva.

Gépi beruházásainkat – a korábban már említett – KITE termelési rendszeren belül valósítottuk meg. John Deer traktort és munkagépeit vásároltunk. A szovjet, német gabonakombájnokokat Class Dominátorokra cseréltük le 1987-1988-ban. Szállító-kapacitásunkat is folyamatosan bővítettük, cseréltük, öt db. dupla pótkocsis szerelvényt vettünk.

Munkánkat, törekvéseinket felsőbb szinten is elismerték. 1982. május 5-én megkaptuk a Kiváló Mezőgazdasági Termelőszövetkezet címet, én pedig a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium által adományozott Kiváló Munkáért kitüntetésben részesültem 1982. szeptemberében.

Az életemben 1989-ben sajnos nagy változás történt. Kaptam szeptemberben egy olyan szívinfarktust, amit alig tudtam kiheverni. Emiatt leszázalékoltak. Az élettemmel játszottam volna, ha tovább dolgozok. Az orvosok 2-3 éves pihenést javasoltak felgyógyulásom érdekében. Ebből végül három és fél év lett, de teljesen meggyógyultam. Örménykútra viszont már nem tértem vissza. Kilenc évig voltam a Felszabadulás elnöke, s ez a közel egy évtized életem meghatározó időszaka volt.

Gyulavári Pál Békés megye tanácselnöke átadja a Kiváló Szövetkezet elismerő oklevelet Komár Pál elnöknek (1982)

Beszámoló 1988-ban

Falugazdász időszakom

A rendszerváltást követően, 1992-től elkezdődött a földtulajdonok és ingatlanok magánosítása. A kárpótlási törvény¹¹ biztosította a településeken a földkiadó bizottságok munkáját, akik kijelölték a szövetkezeti tagok részére a tagi részarány földtulajdonokat. Akik az előbbi tulajdonból nem részesülhettek, mivel nem voltak TSz tagok, azok számára kárpótlási jegyet bocsátottak ki, ennek birtokában földterületek, ingatlanok megszerzésére licitáláson vehettek részt. A korábban kialakított táblák, tömbök az új földtulajdon-szerzés útján szétmérésre, feldarabolásra kerültek, amelyek új helyrajzi számot kaptak.

A gazdálkodást valamennyi tulajdonos egyénileg képzelte el, azonban csak kevés gazdálkodó rendelkezett termelőeszközökkel. Az új típusú gazdálkodás a felszámolásból származó termelőgépekkel indult be. Erő- és munkagépek hiánya miatt néhányan bér munkában műveltették meg földjeiket, de a vidéken lakók és az idős emberek is bérbe adták frissen szerzett földjeiket.

Az Antall-kormány idején, az agráriumot irányító Földművelésügyi Minisztérium létrehozta a Megyei Földművelésügyi Hivatalokat, amelyek 1992-1993-ban beindították a mezőgazdasági termelést.

A Békés Megyei Földművelésügyi Hivatal vezetője Szabó Imre agrárszakember lett, munkatársai korábban mezőgazdasági termelőszövetkezetekben, állami gazdaságokban és feldolgozó üzemekben dolgoztak, így megbízásukat hozzáértéssel végezték, eredményesen segítették az „újjgazdákat”. A kistermelők részére 1993-ban lehetett először hitelpályázatot benyújtani gépi beruházások számára, amelyek elbírálása szintén a megyei FM Hivatalban történt. A földkiméréssel kapcsolatos vitás kérdések elbírálása szintén odakerült. Ez volt akkor a helyzet országosan is.

A Kormány és a Földművelésügyi Minisztérium a Független Kisgazda Párt nyomására falugazdász szervezet kialakítását látta célszerűnek a feladatok megoldására. Ennek érdekében 1993 decemberében pályázatot írtak ki falugazdászok alkalmazására.

A beérkezett pályázatokat februárban bírálták el a megyei FM Hivatalok. Olyan mezőgazdaságban dolgozó szakembereket választottak ki, akik

¹¹ Magyarországon az országgyűlés 37/1990. számú határozata fogalmazta meg először a kárpótlást, mint aktuális jogi feladatot, leszögezve, hogy a kárpótlás célja az emberi élet és személyes szabadság ellen irányuló jogtalanságok lehetőség szerinti orvoslása a társadalmi igazságérzet figyelembevételével.

kellő gyakorlattal és helyismerettel rendelkeztek. A cél az volt, hogy a falugazdászok a megyei FM hivatalok meghosszabbított karjai legyenek.

1994. március 1-én a Gödöllői Agrártudományi Egyetemen Boros Péter megbízott kormányfő és Szabó János FM miniszter beiktatta a közel 800 fős falugazdász létszámot. Békés megyében 35-en kezdtük a munkát.

Sokrétű feladataink közül felsorolok néhányat:

1. A földterületek helyrajzi szám szerinti beazonosítása térképről, tulajdoni lapról.
2. Mezőgazdasági pályázatok kiírásának ismertetése.
3. Mezőgazdasági termelők hitelfelvételi lehetőségeinek ismertetése.
4. Megvalósult beruházások után kamattámogatás igénylése.
5. Termelők üzleti tervének elkészítéséhez segítségnyújtás.
6. Termékértékesítési szerződéskötéséhez instrukció megadása.
7. Szarvasmarha állomány fejlesztése, fejőstehén létszám növelése után darabonként 40 Eft támogatás leigazolása.

«»

A Szarvas környéki hat kft. tehenészeti telepeit megkerestem, ügyveztőit személyesen ismertem, többen közülük korábban munkatársaim voltak, így sikerült 280 db-os fejlesztést elérni, egyedenként 40 Eft vissza nem térítendő támogatás felhasználásával.

A fejlesztő gazdaságok név szerint a következők:

Kákai tehenészeti telep, ALCSI Red Kft., Rózsás major Kft., Szarvasi Agrár Rt., Nagyrátai tehenészet, Dózsa Tsz. tehenészet.

A város területén 27 gazdálkodó további 98 db-os állománynövekedést hajtott végre, a kiírt pályázat alapján.

«»

8. A hízósertések felvásárlási árának (193 Ft/kg) feltüntetése a felvásárlási jegyen, és annak igazolása.
9. Szántóterület után járó támogatások igazolása.

Előfordult a bérlőknél a művelési ág félreértelmezése, halastó tófenéken termelt növények után beadott támogatások elutasítása.

10. Belvízkár, jégkár, aszálykár felmérés.
11. Térképek, helyrajzi számok és a leigazolt kultúrák helyszíni szemléje, utóellenőrzése.
12. Vetőmag és műtrágya beszerzése, forgalmazása.
13. Táblatorzskönyv vezetés beindítása.
14. Gyümölcsös telepítés pályázati lehetőségeinek ismertetése, koordinálása.

A falugazdász munkát a szarvasi Polgármesteri Hivatalban kezdtem.

Heti három munkanapot töltöttem Szarvason, Endrődön és Hunyán egy-egy napot. A heti feldolgozott anyag másolatát, vagy az eredetit hétfői napokon bevittem a megyei FM Hivatal illetékes szakreferenséhez. A megbízatásunk 1994. december 31. hatállyal megszűnt.

1995. január 1. kezdőnappal az Agrárkamara vett át bennünket. Szerződéseinket évente hosszabbították meg.

1997 januárjától bevezetésre került az őstermelői igazolvány¹², értékesítési betétlapjának kiadása. Valamennyi termelő számára kedvezően alakult a termelési költségek regisztrálása, az értékesítések átláthatósága. Kiszámítható jövedelem képződött.

Az adminisztrációban voltak anomáliák. A piaci értékesítésnél a nyilvántartás vezetése nehézségbe ütközött.

Az Endrődön a kirendeltségen volt az irodánk. Fénymásolónk nem volt, így a termelők által beadott kérelmeket, pályázatokat nem tudtam sokszorozítani. Minden beadványt legalább 3 példányban kellett elkészíteni. Átmentem a helyi Takarékszövetkezetbe fénymásolni, ahol az ott dolgozó hölgy közölte, hogy nem végeznek fénymásolást. Erre én megjegyeztem „PECH” – mire ijedtében a hölgy azt mondja „APEH”? Na, adja ide! – lemásolom. Ettől kezdve térítés mellett szabad bejárásom volt a Takarékszövetkezetbe.

Az 1998-as parlamenti képviselőválasztások előtt a Torgyán József által vezetett Kisgazda Párt a falugazdászok létszámának megkétszerezését tűzte ki célul. Az Agrárkamarától visszakerültünk a Megyei Földművelésügyi Hivatalhoz, az 5. sz. körzetben a létszám is növekedett. Szarvason Rafaj János, Hévízi Róbert és 1 fő számítógép kezelő, Békésszentandrás Sinka Csaba, Csabacsúdon Komár Pál, Örménykúton Cs. Tóth István, Kardoson Molnár Etele nyertek alkalmazást.

Munkánkhoz tartozott a mezőgazdasági termelők által felhasznált gázolaj után a jövedéki adó visszaigénylésének a rendeletben előírt normák, számítások jogosultságának igazolása is.

A mezőgazdasági kistermelők többsége 1995-től a szolgáltatókhoz integrálódott. Azok a gazdaságok, társulások, akik megvásárolták a felszámolt gazdaságok gépeit, termelő berendezéseit, korlátolt felelősségű társaságot (kft.), betéti társaságot (bt.) alapítottak, tárolókat és szárítókat üzemeltettek, egyben integrátorokká váltak. A terményeket felvásárolták a kistermelőktől, így a piacon ők jelentek meg. Az a kistermelő, aki nem csatlakozott, magára

¹² Őstermelői igazolvány az őstermelői tevékenységből származó bevételek nyilvántartására alkalmas, hitelesített, kormányrendelet által előírt eljárási rendben kiadott, illetve érvényesített igazolvány, amely tartalmazza a mezőgazdasági őstermelő azonosító adatait, és az adókötelezettség teljesítéséhez szükséges egyéb, a kormányrendeletben meghatározott adatokat.

hagyatva kiszolgáltatottá, életképtelenné vált.

Az új földtulajdonosok közül sokan bérbe adták földjeiket, így nem termelők, csupán tulajdonosok maradtak. A tulajdonos és a bérlő között rendszerint tartós használati szerződés született. A természetben kért bérleti díjat júliusi tőzsdei gabonaár szerint fizették a bérlők, míg a készpénzes kifizetések november végéig történtek meg.

Az agrártámogatásokat mindenkor a föld használója (bérlője) kaphatta meg a szükséges földhivatali igazolások, nyilvántartások alapján. Ezzel kapcsolatban teendőnk nem volt, csupán figyelemmel kísértük az eseményeket.

Szarvas város területén két nagy beruházás valósult meg, az egyik a Gallicoop Rt.¹³, a másik a Pioneer Hi-Bred Termelő és Szolgáltató Zrt.¹⁴

A Gallicoop Rt. az ország egyik legnagyobb baromfi feldolgozóját hozta létre, integrálva a termelőket is. A feldolgozó nemcsak a helybeli személyek foglalkoztatását oldja meg, hanem a térségre kihatóan nyújt munkalehetőséget.

A Pioneer Hi-Bred Termelő és Szolgáltató Zrt. világszínvonalú, Európában a legnagyobbak közé tartozó hibridkukorica termeltető és feldolgozó üzem, belföldi és külföldi termeltetéssel. Időszakos foglalkoztatást nyújt helybeli és a környékbeli munkavállalók számára.

A falugazdászként eltöltött közel nyolc év alatt igyekeztem a mezőgazdasággal foglalkozó emberek segítségére lenni, felhívtam a figyelmet a termelés buktatóira, az előnyös lehetőségek kihasználására.

A 42 éves munkaviszony után 2001. december 31. záró nappal nyugdíjba mentem. Hadd jöjjenek a fiatalabbak!

A termelők közül még ma is többen megkeresnek gondjaikkal, kikérik véleményemet, de érzem, hogy már nem vagyok naprakész. A gazdálkodás közgazdasági, jogi feltételei igen gyorsan változnak.

¹³ Részvénytársaság 1989-ben alakult, mint angol-magyar vegyesvállalat. A zöldmezős beruházás létrehozásának alapvető célja egy zárt rendszerben megvalósítható pulykatenyésztés megszervezése, az ehhez szükséges alapanyag biztosítása, illetve a feldolgozás, tovább feldolgozás és az értékesítés megvalósítása volt.

A magyar felek vállalták a tenyésztés megszervezését, továbbá a keltetéshez, a vágóhidhoz és a tovább feldolgozóhoz szükséges infrastruktúra kiépítését. A külföldi fél feladata a technológia és a „know how” biztosítása, továbbá a vállalkozás vezetése és az értékesítés volt. Az Rt 2000-ben vette fel a Gallicoop Pulykafeldolgozó Részvénytársaság nevet. Több kisebb változás után társaság mára 51%-ban magyar, 49%-ban külföldi tulajdonban van.

¹⁴ A Pioneer Hi-Bred International Inc. 1995 novemberében Szarvason kezdte építeni Kelt-Európában első, saját tulajdonú vetőmagüzemét.

KÜLFÖLDI TANULMÁNYÚTJAIMRÓL

Az első külföldi tanulmányutam Kazahsztánba vezetett, ahová Hrabovszki Mihállyal, a „búzakirályal” mentünk. Egy búzatermesztési tanácskozásra szólta a meghívónk. Kijevig repülőgéppel utaztunk, majd ott az idegenvezetőnk mondta, hogy átszállunk és Harkovba ismét repülővel megyünk. Harkovban viszont közölte velünk, hogy vonattal megyünk tovább, Krasznodárba. Kiderült ezután, hogy ez nem lehetséges, mert Harkov és Krasznodár között csak repülővel lehetett közlekedni. Mi Hrabovszki Mikával tudtunk egy kicsit oroszul, szlovákul meg egészen jól, így megértettük, hogy problémák vannak a továbbutazással kapcsolatban. 18 társunk viszont nem tudta hogyan fognak eljutni a konferencia helyszínére. Végül szerencsésen megérkeztünk valamennyien.

A következő utam Svájcba és Nyugat-Németországba irányult. Ezekben az országokban az állattenyésztést tanulmányoztuk.

Csoportunk Svájcban

Ezen az úton 1981-ben már az örménykúti Tsz elnökeként vettem részt. Elsősorban a trágyakezelés módszereire voltunk kíváncsiak, mivel ez ná-

lunk még nem volt teljesen megoldott. Ezért tehenészeti telepeket kerestünk fel magángazdaságoknál, illetve nagyobb gazdaságoknál. Társaim Békés, Csongrád és Bács megyei állattenyésztők, agronómusok és tsz-vezetők voltak. Nagyon sok – itthon hasznosítható – tapasztalatot szereztünk.

Németországban

Jártam Spanyolországban is. Madridba repülővel utaztunk, majd ezt követően mentünk autóbusszal Toledóba, Sevilleba, Cordobába, Valenciába és végül Barcelonába. Megtettünk vagy 1600 km-t. Ez igazából nem tanulmányút volt, bár az agrárkamara szervezte, de a költségek jelentős részét saját zsebből kellett finanszíroznunk. A program nagyon szép és tartalmas volt, nagyon jól éreztük magunkat ezen a csodálatos kiránduláson.

Falugazdászként jártam Finnországban, Hollandiában, Belgiumban, Luxemburgban. Ezekben az országokban kistermelőket látogattunk meg. Az érdekelt hogyan dolgoznak, milyen gépeket használnak, termésüket hogyan értékesítik, milyen támogatásokban részesülnek. Úgy gondolom, hogy nagyon sok – ott alkalmazott módszer, termelési kultúra – hasznosítható lenne a magyar mezőgazdaságban is. Ezekből az utakból nagyon sokat tanultam.

NÉHÁNY ITTHONI JELENSÉGRŐL

1982-ben részt vettem Szarvas Város Baráti Körének megalapításában. 2007-ben, az alakulás negyedszázados évfordulóján megkaptam a 16. számú emléklapet. Akik elindítottuk ezt a mozgalmat, a városért kívántunk valamit tenni.

Nem volt egyszerű a szervezés, mert a város tanácsi vezetése egyetértett vele, de a pártvezetése nem. Végül is sikerült megoldanunk ezeket a problémákat, és megszületett a Baráti Kör.

A szarvasiak és a Szarvasról elszármazottak azért hozták létre ezt a civil szervezetet, hogy létrejöjjön egy olyan közösség, amely pártérdekektől függetlenül csak a városért kívánt munkálkodni. Most már 28 éve létezik, bálákat szervez, kulturális programokat finanszíroz, fontos része a városi közéletnek.

Néhány olyan dologról is említést tennék, ami nem csak saját városunkat érinti. Falugazdászként is tapasztaltam, hogy a kistermelők jelentős száma igazából nem ért a mezőgazdasághoz. A rendszerváltást követően a visszakapott, kárpótlási jegyen vásárolt néhány hektárnyi földön nagy lendülettel kezdett gazdálkodni, illetve szeretett volna. Nem mérték fel, hogy a föld megműveléséhez gépekre van szükség, s ezekkel nem rendelkeztek. Gépkölcsönzők sem jöttek létre, ahonnan bérelhetek volna a szántáshoz, vetéshez, betakarításhoz. Amíg egy család Ausztriában, Svájcban 10-15 hektár földből meg tud élni, addig jelenleg Magyarországon ez lehetetlen. Legfeljebb ha kertészetrel, fóliázással foglalkozik. Azonban ennek is nagyon magasak a beruházási költségei. Hitel nélkül nem megy.

Szántóföldi növénytermesztéshez legalább 100 hektár kell, de ez már

nem kisgazdaság. A most szorgalmazott szövetkezetek alapítása sem oldja meg a gondokat. Ott lehet ezeket megvalósítani, ahol erre van hajlandóság a termelőkben, zöldségtermesztésben, gyümölcs- és szőlőtermesztésben. Más területeken igény sem mutatkozik ezek létrehozására.

Az egész mezőgazdaság szempontjából nagyon nagy problémának tartom, hogy vagy bezártak, vagy külföldi kézbe kerültek a feldolgozó üzemek. Megszűntek pl. a cukorgyárak. A malomipar is teljesen átalakult. Szarvason valamikor 5 malom volt, de néhány éve az utolsó is megszűnt. Ha az ember bemegy egy üzletbe és megnézi a vásárolni kívánt áru eredetét, a lisztnél pl. azt olvashatja, hogy Nyíregyháza, Nyírbátor, Pásztó stb. Ez azért bosszantó, mert itt, a Dél-Alföldön termelt gabona átkerül egy 200 km-re levő feldolgozóba, azután lisztként kerül ide vissza. Az utaztatás jelentős költségtényező. A búza kilóját a termelőtől megveszik huszonharcint forintokért, a lisztért pedig fizetünk 160-200 Ft körüli összeget. Ha meglennének ezen a tájon is a malmok, mi a vásárlót jóval olcsóbban juttatnánk mondjuk ehhez a termékhez.

Sajnos azt tapasztalom, hogy a magyar mezőgazdasági termékeknek nincs meg az a rangjuk, ami korábban volt. Itt van pl. a Gyulai Húskombinát, ahol a rendszerváltás előtt 700-800 db sertést vágtak le és dolgoztak fel naponta. Ma már egy darabot sem vágnak, mégis van gyulai kolbász. Hogy honnan veszik a nyersanyagot, nem tudom. A statisztikák szerint jelenleg 3-3,5 millió sertés van az országban, az éves szükséglet 5-5,5 millió lenne. A 80-as években még 10 millió fölött volt a sertéslétszám. Bőségesen jutott exportra is. Most üresen állnak az istállók, a gazdasági épületek. Ezeket hasznosítani lehetne. Talán még a szakértelem is megvan. Sok a munkanélküli, akiknek többsége ma is dolgozni szeretne. Én ezt nem értem, nem tudom, hogy mikor lesz valami változás ezen a területen.

A saját termékeinket a jelenleginél jobban kellene védeni. Említettem már a cukorgyárak esetét. Az országban számos cukorgyár volt, itt Békés megyében is. Jelenleg az egész országban egy van, a kaposvári. Cukorrépát is alig termelnek már. A fogyasztóhoz jutó cukor alig 30 százaléka magyar. Húsz évvel ezelőtt még jelentős mennyiségű cukrot exportáltunk.

A kereskedőkre azért haragszom, mert leviszik az árakat. Egy héttel az aratás előtt sem tudják pl. a búzatermelők, hogy milyen áron tudják majd gabonájukat értékesíteni. Annak idején egy évvel előre tudtuk, hogy a következő évben milyen árak lesznek. Jelenleg teljes a bizonytalanság ezen a területen is. Mindenki a saját hasznát hajtja, előre nem néz senki. A kistermelőknek ezért nincs igazából jövőjük. A vásárlóknak azt üzenem, hogy olyan árut vegyenek a boltokban, amire rá van írva, hogy MAGYAR TERMÉK.

AZ 50 ÉVES OSZTÁLYTALÁLKOZÓRÓL

Egy ember életében fél évszázad nagyon hosszú idő. Ilyenkor az ember számvetést készít, visszaemlékezik a múltra, elsősorban a szép és jó dolgokra. A több mint négy évtizedes munkaviszonyra, amely megalapozta a további nyugdíjas éveket.

Családtaggal a Szarvasi Gazdász szobornál 2009-ben

1955-ben 45-en kezdtük tanulmányainkat a Mezőgazdasági Technikumban. A tanévek során különböző okok következtében 16-an osztályunkból eltávoztak. 1959-ben 29-en érettségiztünk. Az 50 éves érettségi találkozón 13-an jelentünk meg. Nyolcan már sajnos meghaltak, nyolcan pedig betegség, illetve egyéb elfoglaltság miatt nem tudtak megjelenni. Nagyon nagy megtiszteltetés volt számunkra, hogy valamikori iskolánk jogutódja, a Szent István Egyetem Víz- és Környezetgazdálkodási Kara, valamint a Tessedik Öreggazdász Egyesület, – amelynek én is tagja vagyok nem feledkeztek meg rólunk és ARANYOKLEVÉLLEL jutalmaztak. Az oklevelek átadására 2009 szeptemberében, a tanévnyitón került sor nagyon megható ünnepség keretében. Valamennyiünk számára emlékezetes marad ez a gyönyörű nap.

A találkozón velünk volt az egyetlen még élő tanárunk, Molnár Zoltán

tanár úr, aki 87 évesen teljes szellemi és fizikai frissességgel rendelkezve boldogan találkozott velünk. Mindenkiről érdeklődött. Sok régi élményt elevenítettünk fel közösen. Jót derültünk Zoli bácsi valamikori osztályzása-in, a „gyenge kettős”- ön. Együtt néztük meg az iskolatörténeti kiállítást, majd megkoszorúztuk a tanintézet udvarán álló Szarvasi Gazdász szobrot¹⁵, amelyet 2007-ben, intézményünk alapításának 80 éves évfordulóján avatott fel a Tessedik Öreggazdász Egyesület és a Kar vezetése. A szobor felállítását az Öreggazdász Egyesület kezdeményezte, a kivitelhez szükséges pénz-alapot közadakozással teremtette meg.

Az érettségi találkozó végeztével úgy váltunk el, hogy 5 év múlva újra ugyanitt összejövünk, lehetőleg még többen, mint ahányan most voltunk.

¹⁵ A szobor alkotója dr. Csíky László orvos-szobrász 1942-ben született Szegeden, 1966-ban orvosi diplomát szerzett - szintén Szegeden. Művészi pályája, illetve képzése az orvosi tanulmányokkal párhuzamosan folyt anatómiai és antropológiai ismereteket szerevezve. Egyetemi éveit idején, Szegeden az antropológiai tanszéken szisztematikus kraniológiával is foglalkozott Lipták professzor úr mellett. Művészeti anatómiát pedig Barcsai Jenő professzor úrtól tanult. Az egyetemen rengeteg karikatúrát készített professzorairól, diáktársairól, évkönyvüket jórészt ő illusztrálta. Másfél évig belgyógyászati osztályon dolgozott Szentesen, 1967-től körzeti orvos majd házi orvos szintén ott. Az I.S.C. (Szobrász Világszövetség) és a Le Pinde Paris tagja.

A SZOROZAT EDDIG MEGJELENT KÖTETEI

1. Cselőtei László: Zöldségtermesztés Rákospalotán az 1930-as években	1999
2. Mőcsényi Mihály: Fordítások, ferdítések	1999
3. Mőcsényi Mihály: Ember és táj	1999
4. Kralovánszky U. Pál: Esettanulmány a hazai fehérje-program előkészítéséről (Amíg egy országos K+F program elindulhatott) (1962-1970)	2000
5. Cselőtei László: A paradicsomtermelés fejlesztése és fejlődése (1948-1990)	2000
6. Győrfly Sándor: Szövetkezeti állam	2000
7. Kralovánszky U. Pál – Ligetvári Ferenc: Vízgazdálkodás és mezőgazdaság (a 150 éve született Kvassay Jenő írásai alapján)	2000
8. Köhler Mihály – Molnár Imre: A szarvasi gazdaság hagyományai (1927–1949)	2001
9. Vinczeffy Imre: Pásztoroktól tanultam	2001
10. Szabó János: Találkozás önmagammal	2005/2008
11. Molitorisz Pál: A szarvasi középfokú gazdasági tanintézet létesítésének története	2005
12. Molitorisz Pál: A szórhalmi legeltetési társulat története	2006
13. Reszkető Péter: Főiskola Szarvason (1970–2005) 35 éves a főiskolai szintű agrár-szakképzés Szarvason	2006
14. Molitorisz Pál: Képviselő-portré a szarvasi választókerületből (Borgulya Pál 1872–1960)	2007
15. Molitorisz Pál: Emlékezés Lászlóffy Istvánra (1910–1968)	2008
16. Molnár Imre: Szarvasi gazdaszként indultam. Életút.	2008
17. Ornyik Sándor: Aratás nyáron és télen. Az ember és a ló.	2008
18. Molitorisz Pál: Történelmi séta a szarvasi kertekben	2009
19. Emlékeim a múltból. Komár János visszaemlékezése. Lejegyezte: Pilishegyi József	2009
20. A hajóskuktaságtól a tanszékvezetésig. Élet-képek. Dr. Vincze Ferenc visszaemlékezése. Szerk.: Molitorisz Pál	2010
21. Tóth László: Szakmai életem. Munkahelyeim, munkaköreim.	2010
22. Dr. Domán Imre és Szarvas. Szerk.: Molitorisz Pál és Szitó János	2010

A sorozat korábbi szerkesztői:

Dr. Ligetvári Ferenc, egyetemi tanár, az MTA doktora (1998–2002)

Dr. Bukovinszky László, főiskolai tanár, CSc (2003–2007)

AJÁNLÓ

Komár Pál, aranyokleveles szarvasi gazdasz a II. világháború utáni rendszerben tanult. Mire technikus oklevelet szerzett (1959), az ország politikai és a gazdasági helyzete stabilizálódott. Kialakultak a szocialista típusú mezőgazdasági nagyüzemek, ahol nagy szükség volt a szakképzett, irányító szakemberekre. A kezdő szakemberek számára munkahelyben nem volt hiány, és aki tisztességgel helyt állt, annak nyitva állt a továbbtanulás lehetősége is.

Komár Pál a családi nevelés, és az akkor fénykorát élő Tessedik Sámuel Mezőgazdasági Technikum oktató-nevelő munkájának hatására a gyakorlat próbáját kiálló szakemberré vált. Szakmai továbbképzése és vezetői rátermettsége révén az általa irányított egységeket sikerre vitte, amit a kapott elismerések is bizonyítanak. Most az aktív nyugdíjasok életét éli.

Gazdag életúttal a háta mögött ma sem közömbös számára a magyar agrártermelés rendszere. Elégedetlen – nem úgy működik, ahogy kellene. Nézőpontjából néhányat kiemelve ajánljuk a kötetet olvasóink kezébe.

„Sajnos azt tapasztalom, hogy a magyar mezőgazdasági termékeknek nincs meg az a rangjuk, ami korábban volt. ... A saját termékeinket a jelenleginél jobban kellene védeni. ... A vásárlóknak azt üzenem, hogy olyan árut vegyenek a boltokban, amire rá van írva, hogy MAGYAR TERMÉK.”

SzJ

Az iskolapark rendezéséhez készülünk Szelényi tanár úr felügyeletével (1957. márc.)